

Vrijheidsbeperkende maatregelen

*Sint-Oda Overpelt
Maart 2001*

Enkele algemene, inleidende bedenkingen.

- ◆ Vrijheidsbeperkende maatregelen, zelfs ingrijpende maatregelen, worden meer gebruikt dan men denkt.
- ◆ Het is aan te bevelen een goed zicht te hebben op de verschillende soorten vrijheidsbeperkende maatregelen die er bestaan. Er zijn meer en minder ingrijpende maatregelen. Het is niet altijd noodzakelijk naar de zwaarste middelen te grijpen. Volgende opsomming kan wellicht enige duidelijkheid brengen : elektrische aversie, time-out, Zweedse riemen, vastzetten, opsluiten, afbakenen en beperken, verbieden, medicatie toedienen, attent maken op, verwittigen, plannen, voorkomen, programmeren... Misschien lijkt het ongeloofwaardig op het eerste zicht, maar in al deze voorbeelden heeft men steeds met vrijheidsbeperking te maken.
- ◆ Het allervoornaamste is misschien wel dat de beleving van de persoon steeds centraal dient te staan. Wat betekent de maatregel voor het individu ? Voelt de persoon zich rustiger, veiliger ? Wanneer zoiets kan aangetoond worden, dan is de maatregel vaak te verantwoorden.
- ◆ Men kan principieel tegen vrijheidsbeperkende maatregelen zijn. Iedereen moet daar in principe misschien tegen zijn. De realiteit dwingt ons echter om te erkennen dat het soms niet anders kan. Soms is het zelfs nodig.
- ◆ Bepaalde middelen wekken afkeer of weerstand op. Toch kan men moeilijk tegen het gebruik van deze middelen op zich zijn. Het gebruik en de toepassing ervan dient wel zeer zorgvuldig te gebeuren.
- ◆ Een soft aanpak of de stijl van gentle teaching kan niet altijd en overal. Het mag ook geen alibi zijn om personen met ernstige moeilijkheden niet te proberen helpen.
- ◆ Vrijheid is altijd een relatief begrip. Niemand is totaal vrij. Beperkingen zijn er steeds voor iedereen. Ook de vrijheidsbeperkende maatregel heeft een relatieve waarde. Betekent hij voor de persoon met handicap evenveel als voor de begeleider ? Wat betekent de beperking voor deze persoon ?
- ◆ Misbruik is altijd mogelijk en zal ook altijd blijven bestaan. Hier kan men moeilijk een argument van maken om zich tegen vrijheidsbeperkende maatregelen uit te spreken.

Enkele aanduidingen in verband met het gebruik binnen de instelling.

- ◆ Steeds is het noodzakelijk de beperkende maarteregelen te inventariseren en te noteren.
- ◆ In de meeste gevallen volstaat een minimale melding. Deze beperkt zich dikwijls tot turven.
- ◆ In uitzonderlijke of bijzondere situaties is altijd een uitvoeriger beschrijving gewenst. Een min of meer gestandaardiseerde leidraad die hierbij kan helpen is niet beschikbaar.
- ◆ Overleg met de ouders is steeds verplicht en noodzakelijk.
- ◆ Een vrij gedetailleerde gedragscode en regelgeving acht men niet aangewezen. Het personeel dient voldoende vrijheid te hebben in het kiezen van de middelen.
- ◆ Medicatie wordt regelmatig gebruikt. Ze dient nuttig te zijn. Meestal gaat het om vaste medicatie. Soms kunnen ook uitzonderingen gemaakt worden. Deze zijn op voorhand vastgelegd. Het betrokken personeel heeft hier vrijheid van handelen. Melding achteraf aan de verpleging is noodzakelijk.
- ◆ Inzake groepssamenstelling bestaan er twee systemen naast en door elkaar :
 - ✓ Enerzijds worden de personen met ernstige moeilijkheden gespreid over alle groepen
 - ✓ Anderzijds bestaan er ook specifieke, moeilijker groepen met een intensievere en zwaardere zorg. Voordelen hiervan zijn : specifieke middelen en infrastructuur. Nadelen zijn : het halo-effect waarbij moeilijk gedrag versterkend en veralgemenend werkt op ander gedrag. De combinatie van de beide systemen krijgt binnen de voorziening de voorkeur.

Enkele ideeën uit de discussie en gedachtenwisseling achteraf.

- ◆ De vergadering acht het aangewezen dat er een duidelijke gedragscode bestaat in de voorzieningen die hiermee werken. Deze gedragscode dient voldoende gedetailleerd en gedifferentieerd te zijn. Men heeft weinig waardering voor systemen die teveel vrijheid en dus ook misbruik toelaten. Men mag hier niets aan het toeval overlaten.
- ◆ Het overleg met de ouders heeft bij voorkeur plaats voor men de maatregelen begint toe te passen.
- ◆ In de gedragscode die binnen de voorziening ontwikkeld wordt kan aan bod komen : definitie, motivatie, visie, procedure, overleg, registratie, meldingsplicht, opvolging, veiligheid...
- ◆ De vergadering vermoedt dat het ontwikkelen van een gedragscode een verplichting is binnen de geestelijke gezondheidszorg.
- ◆ Een belangrijk criterium is dat het probleem van de persoon met een handicap op deze manier kan verbeterd worden.

- ◆ Vroeger werd het probleem al te veel verzwegen en doodgezwegen. Men deed alsof het niet bestond. Het is goed dat er hierin een kentering is. De dingen worden nu tenminste besproken. Het is best dat dit alles aan explicitering, normering en regelgeving onderhevig is.
- ◆ Bij het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen nemen de opvoeders altijd een risico. Het juist inschatten van dit risico is één van de grootste moeilijkheden. Dit is geen eenvoudige zaak. Juist omdat dit zo moeilijk is is het goed dat hierover een verantwoording wordt afgelegd.
- ◆ Het nemen van vrijheidsbeperkende maatregelen dient, indien mogelijk, vooraf voorzien te worden in het individueel handlingsplan. Indien dit niet mogelijk is dient het hoe dan ook op het gepaste ogenblik ingelast te worden.
- ◆ Het is niet gemakkelijk om op het niveau van de gebruikersraad te spreken over deze aangelegenheid. Toch drukt de vergadering de wens uit dat de betrokken ouders hierbij zouden gehoord en geraadpleegd worden. Indien zij niet wensen deel te nemen aan het gesprek dient de gebruikersraad toch bij te dragen tot het ontwikkelen van een visie en een gedragscode.